

MINISTERUL EDUCAȚIEI ȘI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE

P R O G R A M A

PENTRU EXAMENUL NAȚIONAL DE DEFINITIVARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

**DISCIPLINA DE EXAMEN:
LIMBA ȘI LITERATURA ITALIANĂ**

NOTĂ DE PREZENTARE

Prezenta programă se adresează tuturor absolvenților de învățământ superior - specialitatea LIMBA ITALIANĂ - care au promovat un modul psiho-pedagogic și se prezintă la examenul de definitivare în specialitate, în învățământul preuniversitar.

Programa de examen este elaborată în acord cu programele școlare în vigoare din învățământul preuniversitar pentru limba italiană și cu programele pentru evaluările și examenele naționale. Competențele și conținuturile din programă sunt proiectate în conformitate cu abordarea curriculară sistemică în realizarea activităților didactice.

ARGUMENT

Aspectele fundamentale vizate prin programă sunt următoarele:

- cunoașterea conținuturilor fundamentale ale disciplinei;
- cunoașterea tendințelor în evoluția disciplinei;
- cunoașterea direcțiilor de adaptare a demersurilor pedagogice la conținutul educațional și la nevoile individuale ale elevilor;
- cunoașterea didacticii generale și a metodicii predării limbilor moderne;
- probarea capacităților necesare pentru proiectarea, realizarea și evaluarea activităților didactice;
- probarea capacităților de producere, dezvoltare și utilizare practică a resurselor și materialelor didactice auxiliare;
- demonstrarea capacității de folosire a metodelor de învățare continuă;
- demonstrarea capacității de dezvoltare a strategiilor de învățare independentă a limbii moderne;
- aplicarea diferitelor procedee de evaluare și a modalităților de înregistrare a progresului elevilor;
- demonstrarea capacității de a reflecta asupra prestației didactice proprii.

Au fost urmărite formarea și structurarea competențelor pentru profesia de cadru didactic, cu aplicare la predarea limbii italiene în învățământul preuniversitar.

Competențele vizate cu precădere au fost:

I. *Competențe de specialitate*

- *la nivel teoretic:*
  - asimilarea conținutului științific propriu disciplinei predate;
  - realizarea unor corelații intra-, inter- și pluridisciplinare;
  - prelucrarea, actualizarea, esențializarea, ilustrarea, reprezentarea și dezvoltarea conținutului;
  - surprinderea valențelor formative ale conținutului.
- *la nivel operațional:*
  - structurarea asimilării conținuturilor;
  - dirijarea asimilării tehnicilor de activitate intelectuală odată cu informațiile;
  - formarea modului de gândire specific disciplinei;
  - valorizarea conținutului obiectului de învățământ;
  - comunicarea fluentă, expresivă și coerentă.
- *la nivel creator:*
  - adaptarea conținuturilor la nivelul dezvoltării psihice a elevilor;
  - stimularea dezvoltării potențialului fiecărui elev;
  - promovarea învățării participative, anticipative, creatoare;
  - identificarea și rezolvarea problemelor;
  - dezvoltarea conținuturilor și a strategiilor didactice.

II. *Competențe metodice*

- *la nivel teoretic:*
  - asimilarea conținutului didacticii de specialitate;
  - realizarea corelației între conținuturile asimilate;
  - adaptarea și dezvoltarea conținuturilor în situații educaționale specifice;
  - înțelegerea obiectivelor predării moderne a limbii italiene și a tendințelor actuale;

- înțelegerea raporturilor între disciplinele psihopedagogice și didactica de specialitate.

- *la nivel operațional:*

- proiectarea activităților școlare și extrașcolare adecvate;
- controlul, evaluarea și reglarea-autoreglarea;
- formarea la elevi a capacității de cooperare, comunicare, gândire creatoare, control, autoapreciere și autoreglare etc.;
- formarea și dezvoltarea motivației pentru învățarea limbii italiene.

- *la nivel creator:*

- empatie;
- inovarea practicii educative;
- dezvoltarea aptitudinilor, talentelor elevilor;
- sociabilitate și cooperare.

TEMATICA ȘTIINȚIFICĂ

A. Limba italiană:

Elemente de construcție a comunicării

1. Fonetică și ortografie: Regulile de pronunție; grupuri consonantice și vocalice; accentul; eliziunea și *troncamento*; despărțirea în silabe; punctuația.

2. Elemente de lexicologie: formarea cuvintelor, derivarea cu sufixe și prefixe, compunerea. Relații semantice în semantica lexicală: polisemia și omonimia; sinonimia, antonimia.

3. Morfologia :

- Substantivul: genul, numărul; formarea genului feminin și a pluralului; substantive cu două forme de plural, substantive defective de singular/plural, pluralul substantivelor compuse.
- Articolul: hotărât, nehotărât, partitiv. Folosirea și omiterea articolului. Prepoziții articulate.
- Adjectivul calificativ: forme regulate, neregulate, invariabile. Gradele de comparație ale adjectivelor: forme analitice și sintetice.
- Pronumele personal: forme accentuate, neaccentuate în acuzativ și dativ, combinate; pronumele reflexiv, de politețe, posesiv, demonstrativ, relativ, interogativ, nehotărât.
- Adjectivele pronominale. *Ci, vi, ne* cu valoare pronominală și adverbială.
- Numeralul: clasificare, folosirea numeralului cardinal și ordinal.
- Verbul: conjugare și diateză. Modurile și timpurile. Conjugarea verbelor regulate, neregulate, defectiv. Folosirea auxiliarelor. Acordul participiului trecut. Folosirea formelor pronominale cu imperativul și cu modurile impersonale. Folosirea conjunctivului. *Periodo ipotetico*. Concordanța timpurilor la indicativ și conjunctiv. Vorbirea directă și indirectă.
- Adverbul: clasificare și formare; gradele de comparație.
- Prepoziția, conjuncția, interjecția.

4. Sintaxa :

- Sintaxa propoziției și a frazei. Subiectul, predicatul, atributul, apozitia, complementul. Coordonarea și subordonarea. Propoziții implicite și explicite. Tipuri de propoziții: relativă, comparativă, completivă directă, subiectivă, temporală, modală, concesivă, consecutivă, cauzală, condițională, finală.

5. Elemente de pragmalingvistică :

- actele de limbaj; enunțuri-tip de realizare a diferitelor tipuri de acte;
- tipuri de discurs/text: descriptiv, narativ, poetic, argumentativ, informativ și expozitiv – caracteristici generale, moduri de structurare în perspectiva aplicațiilor didactice.

NB: Pentru toate subiectele de mai sus, se va acorda o atenție specială dificultăților de achiziție specifice elevilor români; subiectele vor fi tratate în special din perspectiva aplicării la clasă.

Bibliografie:

1. Maurizio Dardano, Pietro Trifone, *La Lingua italiana*, Zanichelli, Bologna, 1996 (sau orice ediție ulterioară);
2. Mariana Cuza, *Corso di lessicologia*, CMU, 1974;
3. Rodica Sârbu, Haritina Gherman, *Gramatica limbii italiene*, București, Ed. Gramar, 1994.
4. Serianni, Luca, *Grammatica italiana*, orice ediție.
5. Pîrvu, Elena, *Gramatica limbii italiene*, orice ediție;

B. Literatura italiană

1. Dante *Divina Commedia*
2. Petrarca- *Il Canzoniere*
3. Boccaccio- *Il Decameron*
4. Goldoni și reforma teatrului- *La Locandiera; I Rusteghi; La Bottega del caffè*
5. Manzoni – *I promessi sposi*
6. Leopardi – poezia: *L'infinito, La ginestra, Alla luna, Canto notturno di un pastore errante dell'Asia, A un giocatore di pallone*
7. Verga și verismul- *I Malavoglia*, nuvelistica- *Vita dei campi*
8. Svevo- *La coscienza di Zeno*
9. Pirandello- *Novelle per un anno; Il fu Mattia Pascal: Sei personaggi in cerca d'autore*
10. Italo Calvino- *Il barone rampante*
11. Ungaretti- *Allegria; Sentimento del tempo*
12. Montale- *Ossi di seppia*
13. Buzzati- *Sessanta racconti*
14. Ammaniti- *Come Dio comanda*

Bibliografie:

1. Giulio Ferroni, *Storia della letteratura italiana*, Einaudi, Torino, 1996 sau ediții succesive
2. Ugo Dotti, *Autori e testi*, Laterza, Bari, 1991 sau ediții succesive
3. Mario Ricciardi, *La letteratura in Italia – Profilo storico*, Bompiani, Milano, 1992 sau ediții succesive
4. Baldi, Giusso, Razzetti, Zaccaria, *Dal testo alla storia, dalla storia al testo*, Paravia, Torino, 1993
5. Romano Luperini, Pietro Cataldi, Lidia Marchiani, *La scrittura e l'interpretazione*, Palumbo, Palermo, 1998
6. Mario Pazzaglia, *Letteratura italiana*, Zanichelli editore, Milano 1993
7. Balboni, Paolo, *Insegnare la letteratura italiana a stranieri. Risorse per docenti di italiano come lingua straniera*, Guerra Edizioni, 2006;
8. Ferroni, Giulio, *Storia della letteratura italiana*, orice ediție;
9. Rosa, Astor, *Letteratura italiana*, orice ediție;
10. Santagata, Marco; Carotti, Laura; Casadei, Alberto, *Il filo rosso. Antologia e storia della letteratura italiana ed europea*, Roma-Bari, Laterza Edizioni Scolastiche, 2006, voll. I-III;
11. Tellini, Gino, *Letteratura italiana. Un metodo di studio*, Mondadori Education, 2011.

C. Didactica și metodică predării limbii italiene:

- **Competențele** subordonate predării-învățării limbii italiene conform Curriculum-ului Național actual. Clasificarea competențelor în funcție de nivelul de generalitate (generale, specifice), conform CECRL și a Programelor școlare de limba italiană în vigoare. Raportul dintre competențe, valori și atitudini. Operaționalizarea obiectivelor în funcție de competențele specifice vizate și de tipul de sarcini didactice în cadrul demersului acțional de predare - învățare a limbilor străine.
- **Elaborarea de proiecte** pentru unități de învățare, proiecte didactice / secvențe de instruire pentru ora de curs.
Documentele de planificare calendaristică: planificarea anuală / planificarea semestrială;
Documentele de proiectare a activității didactice: proiectul de activitate didactică; proiectarea didactică pe unitate; scenariul didactic; secvența didactică.

- **Exercițiul** ca tehnică fundamentală de predare - învățare a limbii străine. Definiție, criterii de clasament: în funcție de domeniul lingvistic tratat, de modelul metalingvistic implicat, de tipul de activitate solicitat din partea elevului, de tipul de evaluare prevăzut, de finalitățile pedagogice urmărite, de tipul de răspuns așteptat din partea elevilor, de limba în care este redactată cerința, de demersul logic implicat, etc.
  - **Predarea - învățarea gramaticii** în ora de limba italiană. Gramatica pedagogică și sursele lingvistice, tipuri de demersuri didactice de predare a gramaticii, modalități de explicație gramaticală, tipologia exercițiilor de gramatică (de la exercițiile structurale la exercițiile subordonate demersului acțional).
  - **Predarea - învățarea lexicului** în ora de limba italiană. Importanța predării lexicului, modalități de prezentare a conținutului lexical în limbă străină (tematic și pe baza funcțiilor comunicative), tipuri de explicații lexicale în ora de limbă străină, tipologia exercițiilor de predare - învățare a lexicului în limbă străină.
  - **Comunicarea orală** în ora de italiană ca limbă străină (înțelegere și exprimare orală). Tipologia activităților de comunicare orală în ora de limbă străină, tipuri de suport pentru învățarea comunicării orale, modalități de evaluare a comunicării orale în ora de limbă străină.
  - **Comunicarea scrisă** în ora de italiană ca limbă străină (lectura și producerea de texte în scris). Tipologia textelor prezente în manualele școlare, lectura globală a textelor în limbă străină, tipurile de exerciții pentru învățarea lecturii în limbă străină, caracteristicile specifice ale lecturii textului literar, tipuri de exerciții de redactare de text în limbă străină, evaluarea lecturii și a producției de text în ora de limbă străină.
- Predarea culturii și a civilizației italiene.** Prezența elementelor de civilizație în manualele de limbă străină, noțiunea de stereotip cultural, tipuri de exerciții pentru învățarea / evaluarea elementelor de cultură și civilizație, cultură vs interculturalitate.
- **Evaluarea**, componentă fundamentală a procesului de învățământ: evaluarea în didactica limbilor străine. Funcțiile evaluării. Instrumente de evaluare utilizabile în ora de limbă străină. Tipuri de evaluare, itemi, tipologia testelor de evaluare. Utilizarea Proiectului și a Portofoliului European al Limbilor ca modalități de autoevaluare și evaluare a cunoștințelor de limba italiană.
  - **Mijloacele de învățământ** și integrarea acestora în activitatea didactică: mijloacele de învățământ, suport al activității didactice; valoarea psihopedagogică a mijloacelor de învățământ; modalități de selecționare și utilizare a mijloacelor de învățământ.

Bibliografie:

1. AA.VV. - *La Nuova Italia*, 1999
2. Balboni, P. - *Didattica dell'italiano a stranieri*, Bonacci, Roma, 1994
3. Balboni, P. - *Italiano lingua moderna. Fondamenti di didattica*. UTET Università, 2006
4. Ciliberti, Anna - *Glottodidattica. Per una cultura dell'insegnamento linguistico*, Carocci, 2012
5. Giudizi, Gloria - *La lingua italiana per gli alunni stranieri. Linee teoriche e attività pratiche di linguistica acquisizionale e glottodidattica ludica*, Franco Angeli, 2013
6. Cosăceanu, A. *Didactica limbilor străine. Reconstrucția disciplinară*, Editura Universității București, 2003, cap.V Programele școlare în vigoare
7. Freddi, D., *Glottodidattica. Fondamenti, metodi e tecniche*, UTET, Torino, 1998
8. Corda Alessandra, Carla Marelllo, *Insegnare e imparare il lessico*, Paravia, Torino, 1999
9. Liverani Bertinelli Fiorella, Alessandro Giovanni Benati, *Grammatica. Perché? Quando? Come? Modelli di insegnamento della lingua italiana come lingua straniera o L2: il caso del processing instruction*, Guerra Edizioni, Perugia, 2001